

ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

INDUSTRIAL ECONOMICS AND ORGANIZATION OF PRODUCTION

УДК 343.13; 336.227.1

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ У СФЕРІ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.І. Копитко, к.е.н., доцент,

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна

Копитко М.І. Аналіз ключових понять у сфері гарантування економічної безпеки промислових підприємств

У статті досліджується проблема неоднозначності підходів до формування комплексу базових понять у сфері гарантування економічної безпеки промислових підприємств. Авторський підхід передбачає віднесення до даного переліку такі поняття як виклики, ризики, загрози, небезпеки. На основі аналізу наявних підходів запропоновано схему термінологічних взаємозв'язків категорій у сфері економічної безпеки промислових підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, виклики, ризики, загрози, небезпеки.

Копытко М.И. Анализ ключевых понятий в сфере обеспечения экономической безопасности промышленных предприятий

В статье исследуется проблема неоднозначности подходов к формированию комплекса базовых понятий в сфере обеспечения экономической безопасности промышленных предприятий. Авторский подход предусматривает отнесение к данному перечню такие понятия как вызовы, риски, угрозы, опасности. На основе анализа существующих подходов предложена схема терминологических взаимосвязей категорий в сфере экономической безопасности промышленных предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность, вызовы, риски, угрозы, опасности.

Kopytko M. Analysis of key concepts in the field of ensuring economic security of industrial enterprises

In this paper the problem of ambiguity approaches to the formation of the complex of basic concepts in ensuring economic security of industrial enterprises. The author's approach is to extend the list of concepts with such concepts as challenges, risks, threats, danger. Based on the analysis of existing approaches proposed scheme of terminological relationships in the categories of economic security of industrial enterprises.

Keywords: economic security, challenges, risks, threats, danger.

Діяльність кожного промислового підприємства здійснюється в умовах неоднозначності протікання реальних соціально-економічних процесів. У момент прийняття рішення менеджерам невідомий достовірно результат, адже існує значне число факторів, які впливатимуть на його результати. Все це результати тієї невизначеності, яка є об'єктивною формою існування навколишнього світу. Вплив невизначеності може відбуватися шляхом недосягнення бажаних результатів, змінити їх зміст чи кількісне вираження чи сприяти розвитку небажаних подій.

Тому, процес формування системи гарантування економічної безпеки промислових підприємств на початковому етапі повинен передбачати визначення та ідентифікацію факторів, на попередження, мінімізацію впливу чи ліквідацію наслідків яких, вона повинна бути спрямована.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На думку Айвазян С.А., Балкінд О.Я., Басніної Т.Д. [1], економічна безпека підприємства – це такий стан суб'єкта господарювання, при якому життєво важливі компоненти структури і діяльності підприємства характеризуються високим ступенем захищеності від небажаних змін. Для кожного підприємства існуватиме свій, притаманний лише йому, набір «небажаних змін». При цьому, згідно з авторським підходом, небажані зміни характеризуватимуться показниками: виклики, ризики, загрози та небезпеки. Саме ці поняття є базовими у дослідженні проблематики гарантування економічної безпеки підприємств, але крім того вони є об'єктом наукової дискусії, адже до сьогодні відсутні встановлені чіткі відмінності між ними.

Найменш дослідженими є виклики, адже їх, здебільшого, не позиціонують як прояв небажаних змін для суб'єкта господарювання. Специфіка викликів полягає в тому, що вони проявляються у сукупності обставин, не обов'язково негативного впливу, на які необхідно відреагувати, при цьому

їх ігнорування може спричинити позитивні чи негативні наслідки для підприємства. У внутрішньому і зовнішньому просторі промислового підприємства таких викликів є значна кількість, це створює необхідність їх постійного моніторингу та вироблення заходів реагування [2]. Адже їх ігнорування може призвести до появи ризиків чи, в подальшому, – загроз та небезпек. Погоджуються з такою позицією Копка П.М. [3], який стверджує, що виклики існують постійно та повинні розглядатися як потенційні, при цьому вони у певний момент часу під впливом різних факторів можуть набувати загострення і перетворюватися на реальні з можливими наслідками та Сапронов О. [4], який дотримується думки, що виклик містить потенційну загрозу, але сам про собі він не є небезпечним.

Ототожнює поняття «ризик, загрози та небезпеки» автор словника російської мови Ожегов С.І., який визначає небезпеку як загрозу чогось дуже поганого; загрозу – можливу небезпеку; ризик – можливу небезпеку або дію, що може мати негативні наслідки [5]. Марущак С.М. є ще одним представником наряду, що не вбачає відмінностей між поняттями, і пропонує таке визначення ризику як загрози або небезпеки виникнення невдач у тій чи іншій діяльності, виникнення несприятливих наслідків, змін зовнішнього середовища, які можуть викликати втрати ресурсів, збитки, а також небезпеку, від якої слід застрахуватися [6].

Поняття «загроза» та «ризик» позиціонує як синоніми професор Васильців Т.Г. [7].

Протилежної думки дотримується професор В.М. Ячменьова [8], яка стверджує, що «загроза» є наслідком неконтрольованого збігу обставин, умов та подій зовнішнього середовища, що сприймаються суб'єктами ринкової економіки (підприємствами) як реальність, та безвихідні обставини, які при наявності резервів ресурсів необхідно усунути, або навчитися з ним співіснувати, якщо не можна їм запобігти

Розмежовують дані поняття і науковці Мігус І.П. та Лаптев С.М. [9], їхній підхід базується на визначенні «загрози» як певної події, що впливає на діяльність суб'єктів господарювання, тоді як «ризик» виступає результатом впливу загроз на господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Простежується і думка, що ризики є джерелами загроз, так Н.Н. Пойда-Носик [10] вважає, що таке твердження є вірним для сектору фінансової безпеки суб'єктів господарювання, оскільки саме ризики генерують потенційну можливість завдання шкоди суб'єкту господарювання. Схожа позиція і у науковця Корольова М.І. [11], який визначає ризик як ймовірність настання загрози, оскільки загроза визначається як різниця між параметрами зовнішнього середовища та середовища підприємства.

Співвідносить поняття «ризик» та «загроза» К. Горячева [12], яка наводить наступні твердження:

- ризик по відношенню до загрози – категорія первинна, тоді як загроза – вторинна і впливає з ризику;
- ризик – категорія загальна, неконкретна, це те, що ще не виявлено, загроза – це те, що виявлено, тобто категорія конкретна;
- ризик наявний завжди, коли є фінансова діяльність, тоді як загроза – ні, вона може бути, а може і не бути, і виникає тільки за наявності певних умов;
- залежність між рівнями ризику і фінансової безпеки зворотна: чим вище рівень фінансового ризику, тим нижчим є рівень фінансової безпеки, і навпаки.

Спирними визначають окремі положення із наукового підходу К. Горячевої науковці Г.П. Мойсеєнко та О.М. Марченко [13], які пропонують вважати, що джерелом ризику є загроза, а не навпаки, крім того не погоджуються з думкою, що ризик є категорією не конкретною, чимось, що не виявлено, адже знаючи про ситуацію невизначеності, невідомості при прийнятті рішення, ми усвідомлюємо, що ризикуємо, а отже ризик є виявлений. Крім цього, існують різні математичні та статистичні методи кількісної оцінки ризику, а отже, йому можна дати конкретну оцінку. Також вони притримуються твердження, що значення, з яким вживається поняття «ризик» є ключовим у побудові відмінностей між поняттями «загроза» та «ризик». Випадок ототожнення загрози і ризику може мати місце при умові наявності у останнього негативних наслідків для підприємства, як можливості або загрози відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних. У результаті, вчені називають ризиком можливість невиконання поставок сировини, матеріалів і ресурсів, неотримання оплати за реалізацію продукції тощо. При цьому якщо внести у розуміння ризику певні уточнення і спрямувати її настання не як небезпечної події, а ймовірності її настання для підприємства, то ризик і загрозу можна чітко розмежувати: загроза – подія з негативними для підприємства наслідками, ризик – кількісна міра можливості її реалізації, ймовірність її настання [13].

Особливу увагу Г.П. Мойсеєнко та О.М. Марченко привертають до проблеми, що «ризик» існує тоді, де є ситуація вибору і трактують економічний ризик як об'єктивно-суб'єктивну категорію, що пов'язана з подоланням невизначеності й конфліктності в ситуації неминучого вибору й відображає міру досягнення очікуваного результату, відхилення від цілей з урахуванням впливу контрольованих і неконтрольованих чинників [13]. Тобто обов'язковими елементами ризику є необхідність прийняття рішення (неминучість вибору) та наявність альтернатив. Таке визначення дозволяє зробити висновки про певні відмінності між поняттями «ризик» та «загроза»,

але, водночас, свідчить про існування зв'язку. Якщо існує загроза впливу контрольованих та неконтрольованих чинників, то при прийнятті управлінських рішень, виникає ризик відхилення їх результатів від запланованих. А, отже, коли йдеться про захищеність від загроз (що і передбачає поняття безпеки), то це означає і захищеність від ризиків [13].

Власний погляд на визначення понять «ризик» та «загроза» має Валуєв Ю.Б. [14], який полягає в тому, що загрози економічній безпеці можна розглядати і з точки зору ризиків. Таке двостороннє їх розуміння загроз цілком виправдано, тому що коли немає загроз, немає ризиків, а коли йдеться про ризики маються на увазі загрози.

У праці Ляшенко О.М. [15] розглядає «ризик» як двофакторне поняття, оскільки з однієї сторони (аспект пасивного впливу) – це усвідомлена частина небезпеки, а з другої (аспект активного впливу) це дія, що спрямована або на усунення небезпеки чи загрози, чи навпаки, на свідоме, (але вірогідне) отримання шкоди, збитку. Крім того, він зазначає, що за настання певних подій ризик може мати негативні наслідки та стати загрозою.

Цікавою є позиція Н.Й. Реверчук [16], яка деталізує та пояснює види «небезпеки» для підприємства:

- попередження – сукупність обставин, не обов'язково загрозливого характеру, які потребують реакції на них. За відсутності реакції підприємства може перерости у ризик;
- ризик – це можливість відхилення результатів конкретних рішень чи дій від запланованих, тобто це вид небезпеки, який потребує негайного реагування;
- загроза – це реальна можливість дії навмисного чи ненавмисного характеру, яка порушує режим функціонування підприємства та призводить до фінансових втрат.

Крім того, автор загрозу розглядає як будь-який конфлікт цілей підприємства із внутрішньою структурою чи зовнішнім середовищем або будь-які внутрішні чи зовнішні коливання, що виводять підприємство зі стану стійкої рівноваги, яка дозволяє йому стабільно функціонувати і розвиватися.

Не погоджується з твердженням, що ризик є видом небезпеки Є. Ковалевський, який вважає, що інтерпретація ризику як небезпеки є методологічною помилкою, оскільки змішує причину (небезпечно явище) та її наслідок (ризик) [17]. Тобто, ризик науковець визначає наслідком небезпеки, з чим погодитися також неможна, адже нівелюється значення загроз.

Франчук В.І. [18] вважає, що економічна небезпека – це деструктивні граничні зміни в соціально-економічній системі, викликані реальними втратами, пов'язаними з реалізацією загрози. Тобто небезпека розглядається як наслідок реалізації загрози.

Олейніко Є.А. пов'язує між собою поняття «загроза» та «небезпека» і визначає їх наступним чином: «загроза – найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам різних суб'єктів» [19].

Взаємонаслідковість між загрозою та небезпекою просліджується у праці [20], в якій автори розглядають економічну загрозу як потенційну можливість завдання шкоди суб'єктам господарюючої діяльності з боку окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто поява загрози визначає потенційну можливість економічних втрат для підприємства. Реакція останнього на появу загрози повинна проявлятися у формуванні передумов для відбиття можливої небезпеки.

Горячова К. також вбачає взаємозв'язок між загрозою і небезпекою, при цьому стверджує, що загроза – ще одна форма небезпеки – небезпека на стадії переходу з можливості у дійсність як наявна чи потенційна демонстрація готовності: відносно суб'єктів господарської діяльності – одних суб'єктів завдати шкоду іншим або по відношенню до процесів, явищ – негативно вплинути на господарську діяльність підприємства [21].

Підтримку такий підхід знайшов і у наукових доробках Гостевої І.С., яка у своїй праці [22] зазначає: «не кожна потенційна небезпека є загрозою. Прояв будь-якої небезпеки може з часом перетворитися на загрозу та призвести до виникнення шкоди, якщо керівний склад підприємства вчасно не застосує адекватних заходів щодо нейтралізації такої небезпеки».

Ряд наукових праць вітчизняних та іноземних авторів обґрунтовують взаємозв'язок категорій «ризик» та «небезпека». Як зазначає авторський колектив монографії [23] у закордонних словниках для позначення категорії «ризик» використовуються співзвучні слова: в англійській мові – "risk", у французькій – "risque", в італійській – "rischio", в німецькій – "risiko", в іспанській "riesgo" тощо, дана категорія походить від латинського терміна "rescum", який в перекладі значить «скеля» або «небезпека». Отже, етимологічно категорія «ризик» завжди пов'язується, насамперед, з проявом небезпеки або з непевністю у різних сферах господарської діяльності та суспільно-економічного буття.

Рагозін Ф. [24.] ризик пояснює як усвідомлену небезпеку виникнення в будь-якій системі небажаної події з певними в часі та просторі наслідками, Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [25] визначають ризик усвідомлену можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності, несприятливі обставини, Вишнівська Б. [26] для пояснення терміну «ризик» використовує наступне визначення: «небезпека втрат, що впливають з специфіки тих чи інших господарських операцій».

Вітчизняне законодавство також притримується поглядів співставлення понять «ризик» та «небезпека», так відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» ризик – «кількісна міра небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них» [27].

Зважаючи на полярність поглядів представників наукових кіл у праці Рудніченко Є.М. [28] здійснено спробу критично оцінити їх, при цьому автор притримується наступних позицій:

— загроза не є джерелом і формою небезпеки, а є її наслідком;

— небезпека не є джерелом загрози.

Для більш наочного пояснення різниці між поняттями «ризик», «загроза», «небезпека», Рудніченко Є.М. наводить приклад алегоричного човна, під яким розуміє сучасне підприємство: в момент виходу корабля в плавання у відкрите море, він опиняється у небезпеці (море – це потенційна небезпека (у випадку підприємства – це бізнес-середовище); при появі на курсі корабля айсберга – виникає загроза (є чималий перелік загроз, які можуть виникнути у процесі функціонування підприємства; тобто відбувається об'єктивізація небезпеки, або фіксація чинника потенційно негативної дії); команда корабля повинна прийняти рішення – ризикувати чи ні, тобто намагатися оминати айсберг чи повернути у зворотному напрямку, і шукати більш безпечний шлях (можливе зіткнення з айсбергом – це потенційний ризик, тобто невизначеність резуль-

тату дії, рішення, обставин). Як наслідок, запропоновано наступні визначення зазначених категорій: *«небезпека»* – це об'єктивно існуюча реальність, яка може порушити стан рівноваги суб'єктів і призвести до негативних наслідків; *«загроза»* – це наслідок небезпеки у вигляді об'єктивізованого чинника потенційно негативної дії; *«ризик»* – це об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана з певною мірою невизначеності результату внаслідок прийнятого рішення (дії і/або обставин) [28].

Варто відмітити класичний підхід до трактувань даних понять, який пропонує сучасний тлумачний словник [29]. Так, загроза – це можливість, неминучість небезпеки, а небезпека – можливість, ймовірність якогось лиха, нещастя, шкоди й т. ін. Таким чином, фактор ймовірності втрат та переходу із потенційної можливості у реальну відображає різницю між загрозою економічній безпеці та небезпекою економічній безпеці суб'єктів господарювання. Виходячи із зазначеного, можна узагальнити, що загроза економічній безпеці підприємства – це потенційна можливість завдання шкоди суб'єктові господарювання внутрішніми або/і зовнішніми чинниками, а небезпека настає при умові отримання загрозою реального прояву.

М. Клапків основною причиною відсутності чіткої межі, яка б дозволила визначити поняття «небезпека», «загроза», «ризик» є те, що етимологічно слово «ризик» у різних мовах пов'язується з поняттям небезпеки або непевності, і відповідно різні дослідники цього поняття також пов'язують його з загальним розумінням небезпеки, збитку, знищення, загрози [30, 12, 15].

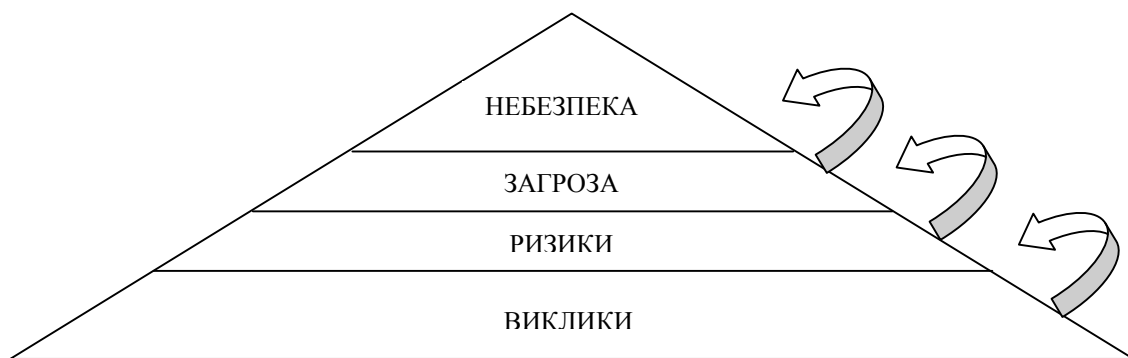

Рис. 1. Ієрархічна схема представлення взаємозв'язку понять «виклики», «ризик», «загроза», «небезпека»

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Враховуючи ґрунтовне опрацювання теоретичних аспектів дефініції базових визначень та розмежування понять дестабілізуючих чинників у сфері гарантування економічної безпеки, виникає проблема неоднозначності. Суть такої неоднозначності проявляється у відсутності

єдиного підходу до формування переліку базових дестабілізуючих чинників економічній безпеці підприємств, а також чіткого усвідомлення відмінностей між ними.

Мета статті полягає у формуванні єдиного бачення структури дестабілізуючих чинників та їх характеристик у сфері гарантування економічної безпеки суб'єктів господарювання промисловості.

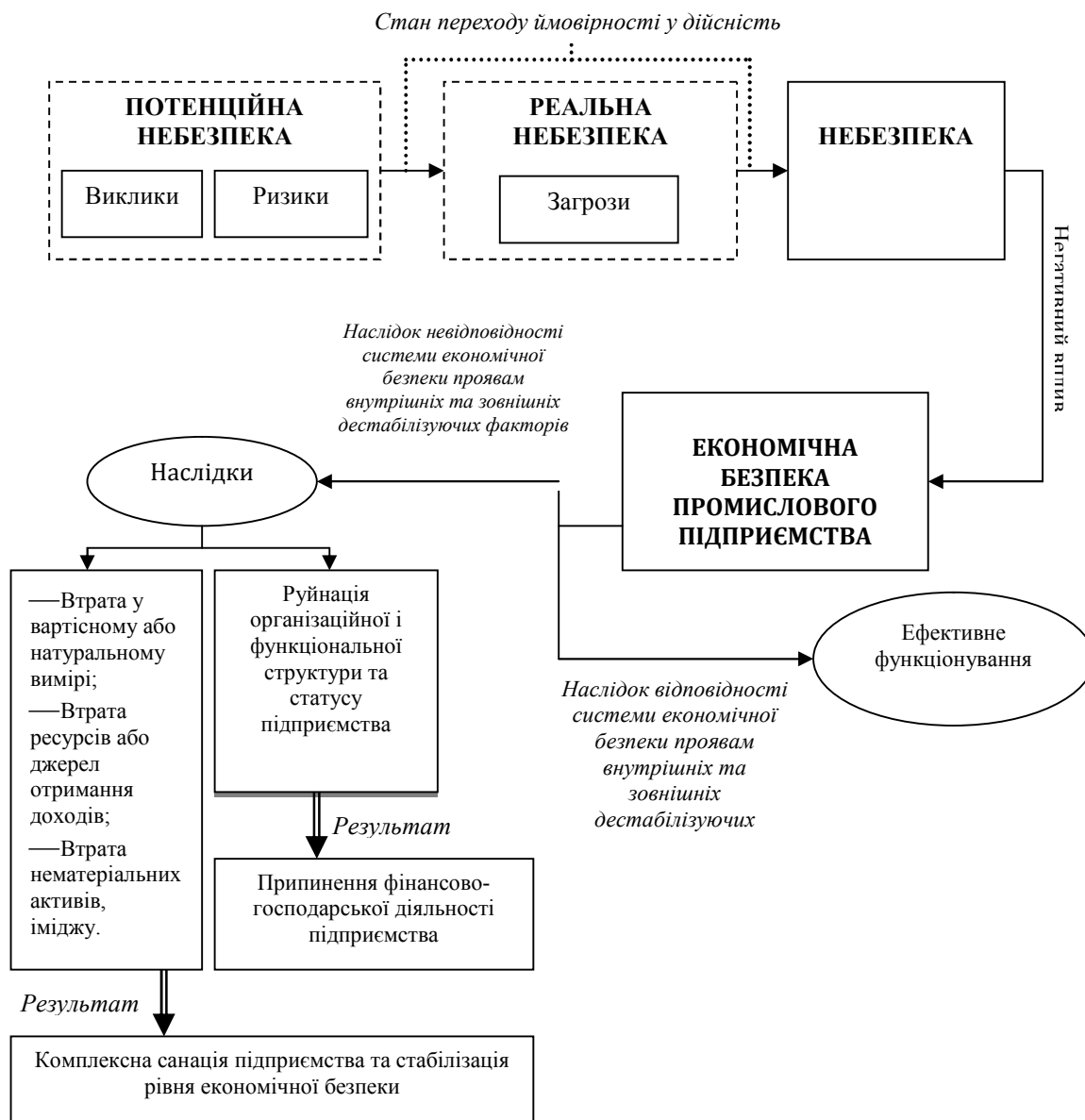

Рис. 2. Схема термінологічних взаємозв'язків категорій у сфері економічної безпеки промислових підприємств. (Джерело: побудовано автором на основі [2])

Виклад основного матеріалу дослідження

У зв'язку із складною науковою дискусією щодо визначення понять «ризик», «виклики», «загроза», «небезпека» у сфері гарантування економічної безпеки підприємств, пропонуємо дотримуватися підходу, який заснований на наступному прикладі:

— відкриття нового промислового підприємства – це ризик, оскільки це спряжено із рядом особливостей конкретної галузі народного господарства, зокрема, значними сумами інвестицій, потребі висококваліфікованих кадрів, наявності джерел ресурсів та ринків збуту, сприятливої державної полі-

тики тощо, а рушійною силою його розвитку є виклики;

— у процесі діяльності цього підприємства у кожній зоні ризику (виробничій, кадровій, інформаційній, фінансовій, ресурсній, інноваційній, екологічній, правовій, силовій, ринковій, інтерфейсній) можуть виникнути притаманні їй загрози;

— у випадку коли загрози призводять до матеріальних чи моральних втрат промислового підприємства, їх можна позиціонувати як небезпеку для його діяльності у подальшому.

Тому, пропонуємо наступні дефініції понять:

- *виклики* – це сукупність обставин, не обов'язково негативного впливу, на які необхідно відреагувати, при цьому їх ігнорування може спричинити позитивні чи негативні наслідки для підприємства;
- *ризик* – це настання суб'єктивних і/або об'єктивних подій у кожній зі сфер діяльності промислового підприємства, здатних призвести до позитивних чи негативних наслідків для нього;
- *загроза* – це вплив зовнішнього середовища, його суб'єктів чи внутрішніх елементів системи, що може призвести до потенційних втрат;
- *небезпека* – форма прояву загрози, що призводить до реальних втрат.

Взаємозв'язок та взаємонаслідковість понять «виклики», «ризик», «загроза», «небезпека» представлено на рис. 1.

Термінологічні зв'язки категорій: виклики, ризик, загроза і небезпеки та їх наслідки для

економічної безпеки промислових підприємств наведено на рис. 2.

Висновки

Таким чином, у статті здійснено спробу узагальнити результати наявних досліджень щодо формування системи дестабілізуючих факторів, що впливають на підприємство як ззовні, так і з позиції внутрішнього середовища. При цьому наголос зроблено на тому, що для діяльності промислового підприємства і безпосередньо для гарантування його економічної безпеки важливи процесом є ідентифікація викликів, ризиків, загроз та небезпек, з метою їх попередження, мінімізації впливу або нейтралізації. У зв'язку з цим варто подальші дослідження зосередити на класифікації цих понять, адже це дозволить детально ілюструвати сфери чи фактори, які матимуть вплив на підприємство.

Список літератури:

1. Айвазян С.А. Стратегии бизнеса: Аналитический справочник. [Електронний ресурс]: Стратегии бизнеса: аналитический справочник / Айвазян С.А., Балкин О.Я., Баснина Т.Д. и др. / Под ред. Г.Б. Клейнера. – М.: КОНСЭКО, 1998. – Режим доступа: <http://www.aup.ru/books/m71/>
2. Мороз О.В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства [Текст] : монографія / О. В. Мороз, Н.П. Карачина, А.А. Шиян; Вінниц. нац. техн. ун-т. - Вінниця : ВНТУ, 2011. – 240 с. : іл. – Бібліогр. : с. 190-210
3. Копка П.М. Якісні та кількісні оцінки загроз національній безпеці України / П.М. Копка // Євроатлантична інтеграція. Бюлетень «Україна-НАТО». – № 4. – 2005. – С. 15.
4. Сапронов О. Виклики, ризики та загрози національній безпеці в транспортній сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступа: [http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10sovbt.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10sovbt.pdf)
5. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – М.: Рус. яз., 1985. – 797 с.
6. Марущак С.М. Комплексна оцінка ризику в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства / С.М. Марущак // Наукові праці. Науково-методичний журнал. – ЧДУ ім. Петра Могили. – 2008. – Вип. 86. – Т. 99. – 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Economy/2008_86/86-19.pdf
7. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
8. Ячменьова В.М. Ідентифікація стійкості діяльності промислових підприємств: [монографія] / В.М. Ячменьова. – Сімферополь: Доля, 2007. – 523 с.
9. Мігус І.П. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / І.П. Мігус, С.М. Лаптев. – Режим доступа : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=821>
10. Пойда-Носик Н.Н. Ризики і джерела загроз фінансовій безпеці акціонерних товариств у сучасних умовах [Електронний ресурс] / Н.Н. Пойда-Носик. – Режим доступа : www.teologia.org.ua/20110920172/statti/dokladi/riziki-i-djerela-zagroz-finansovii-bezpeci-akcionernix-tovaristv-u-suchasnix-umovax-172.html
11. Королев М.И. Проблема безопасности в теории фирмы: развитие и противоречия / М.И. Королев // Вестник Волгоградского государственного университета. – 2012. – № 1 (20). – С. 53-58. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: [http://new.volsu.ru/struct/generalservices/publish/vestniki/lastmagazine/ser-3-economy-1\(20\)-2012/7_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B2.pdf](http://new.volsu.ru/struct/generalservices/publish/vestniki/lastmagazine/ser-3-economy-1(20)-2012/7_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B2.pdf)

12. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 / К.С. Горячева. – К., 2006. – 17 с.
13. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. – Львів, 2011. – 380 с.
14. Валуєв Ю.Б. Процесно-функціональне управління промисловим підприємством: [монографія] / Ю.Б. Валуєв // Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2011. – 296 с.
15. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О.М. Ляшенко. – Луганськ: вид-во СЧУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
16. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: [монографія] / Н.Й. Реверчук – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
17. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: [монографія] / М.С. Клапків. – Тернопіль: Економічна думка. Карт-бланш, 2002. – 570 с.
18. Франчук В.І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: [монографія] / В.І. Франчук; – Львів: Вид-во Львівського держ. ун-ту внутр. справ, 2010. – 440 с.
19. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность / Под редакцией Е.А. Олейников. – М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997. – 288 с.
20. Бандурка, О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Червяков І.М. Основи економічної безпеки: підручник. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
21. Горячова К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячова // Економіст. – 2003. – №8. – С. 65–67.
22. Гостева І.С. Шкода як головна категорія небезпеки у предметній області безпекознавства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dibnis.wordpress.com/2012/11/01/>
23. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. – 283 с.
24. Рагозин Ф. Оценка и картографирование опасности и риска от природных и техногенных процессов (теория и методология) / Ф. Рагозин // Проблемы безопасности при чрезвычайных ситуациях. – М.: ВИНТИ, 2008, №5. – С. 16–41.
25. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 498 с.
26. Вишнівська Б. Методи мінімізації фінансових ризиків / Б. Вишнівська // Економіст. – 2007. – № 6. – С. 58–59.
27. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : закон України / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=877-16>. – 24.02.2011.
28. Рудніченко Є.М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства / Є.М. Рудніченко // Економіка, менеджмент, підприємництво. Збірник наукових праць. – Луганськ. – 2013. – № 25. – С. 188–195
29. Тлумачний словник української мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uktdic.appspot.com>.
30. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: [монографія]. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 436 с.

Надано до редакційної колегії 01.12.2013

Копитко Марта Іванівна / Marta I. Kopytko
marta_kernytska@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Аналіз ключових понять у сфері гарантування економічної безпеки промислових підприємств [Електронний ресурс] / М.І. Копитко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 5 (10). – С. 12-18. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/files/archive/2013/n5.html>